

Bagińska, Jolanta / Taras, Halina

Wyniki badań wykopaliskowych w Podlodowie, pow. tomaszowski, stanowisko 2, w latach 2003-2004

Archeologia Polski Środkowowschodniej 8, 57-62

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA BAGIŃSKA, HALINA TARAS

WYNIKI BADAŃ WYKOPALISKOWYCH W PODŁODOWIE, POW. TOMASZOWSKI, STANOWISKO 2, W LATACH 2003-2004

W latach 2003-2004 kontynuowano badania wykopaliskowe we wschodniej części stanowiska w Podłodowie, pow. tomaszowski, woj. lubelskie (J. Bagińska, J. Niedźwiedź, H. Taras 2003; J. Bagińska, H. Taras 2005). Wykopy przylegały od strony wschodniej i południowej do obszaru zbadanego w 2002 r. i objęły działki: 20C-D, 21B-C, 22B-C, 23D, 24D oraz fragment 26C. Łącznie przebadano powierzchnię około 200 m² (ryc. 1).

Oba wykopy założono w górnej partii stoku wzniesienia, na którym rozpościera się stanowisko. W wykopie wschodnim (z 2003 r.) warstwę kulturową, o miąższości 60-70 cm, stanowiła ziemia orna wraz z fragmentarycznie zachowaną – w partii północnej i południowo-wschodniej – płytką warstwą gleby brunatnej z płową (rozumianą tu jako spąg gleby brunatnej, zniszczonej wskutek orki). W północno-zachodniej części wykopu południowego (z 2004 r.), warstwa kulturowa, cieńsza – miąższości około 55-60 cm – była podobnie zbudowana. Nieco inaczej wyglądała sytuacja we wschodniej i południowo-wschodniej części tegoż, południowego wykopu, gdzie wskutek procesów spływowych skumulowała się gleba zarówno wytworzona na miejscu, jak i zniesiona z góry. Ziemia orna miała tu miąższość około 40 cm, poniżej występował czarnoziem grubości od kilku do 20-30 cm, pod nim gleba brunatna i jej płowa odmiana (obie łącznie do 20-30 cm). Całkowita miąższość warstwy kulturowej wynosiła tutaj (działka 23D) około 90-100 cm.

Warstwa kulturowa zawierała materiały związane z osadnictwem neolitycznym, kultur: lubelsko-wołyńskiej, amfor kulistych i prawdopodobnie ceramiki sznurowej oraz osadnictwem epoki brązu – kultur: mierzanowickiej i trzcinieckiej. Pozyskano również pojedyncze fragmenty ceramiki datowanej na okres rzymski (nieco dalej na zachód, na kulminacji wzniesienia jest cmentarzysko z tego czasu) i wczesne średniowiecze (w odległości kilkudziesięciu metrów na wschód znajduje się z tego okresu osada). Część pozyskanej ceramiki neolitycznej (?) wykazuje oryginalność technologiczną – duża ilość grubego szamotu w masie ceramicznej, niedbałe wykończenie. Wśród

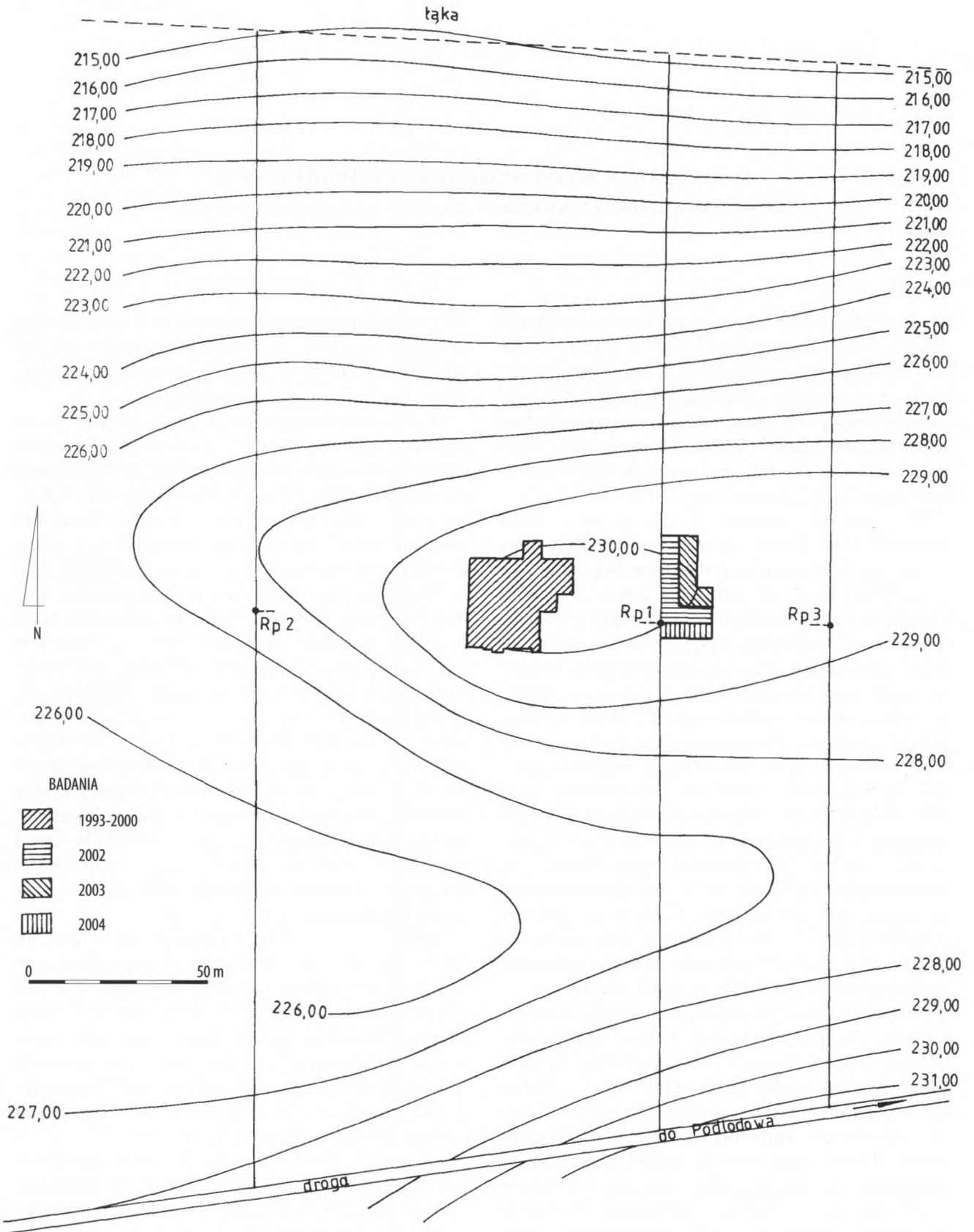
nich wystąpiły nieliczne fragmenty zdobione: nacięcia na krawędzi wylewu, szczypana listwa plastyczna, itp. Przypuszczalnie materiały te są pozostałością osady ludności kultury ceramiki sznurowej (?).

W latach 2003-2004 odsłoniętych zostało 15 nowych obiektów (nr 91-105), z których 12 przebadano w całości, zaś pozostałe częściowo (ryc. 2). Zakończone też zostały badania pięciu obiektów odsłoniętych jeszcze w roku 2002 (nr 74, 81, 82A, 89 i 89A). Większość nowoodkrytych obiektów zachowanych było w stanie szczątkowym, przeważnie obserwowano tylko ich dna.

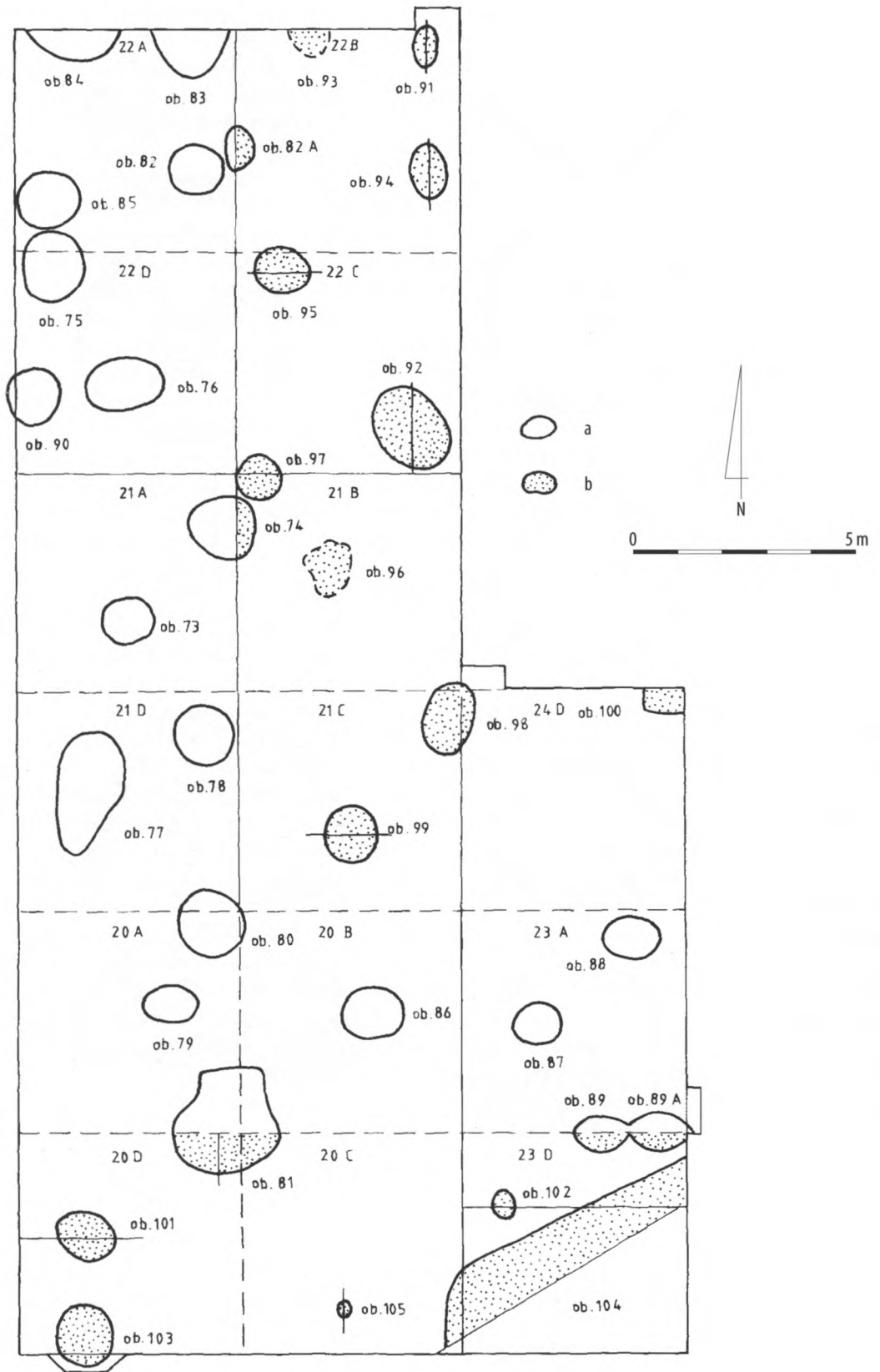
Wszystkie obiekty na tym stanowisku, a także warstwa kulturowa, zostały wielokrotnie naruszone przez zwierzęta; w efekcie nastąpiło zaburzenie konturów jam i ich wypełnisk. Zawartość obiektów wyniesiona została na zewnątrz, nawet na dalsze odległości, zaś postrzeganie ich zarysów jest bardzo utrudnione. Większość jam ujawniła się bezpośrednio po zdjęciu warstwy ornej, na głębokości około 30-40 cm od powierzchni ziemi. Ich obecność odczytywano niekiedy jeszcze w oraninie jako koncentrację polepy (nr 91, 92) lub fragmentów naczyń i kości (nr 93, 98). W części wschodniej wykopu południowego, pozostałości obiektów – przykryte wypłukaną z góry glebą – leżały jednak znacznie głębiej (nr 102, 104).

Ponad połowa badanych obiektów (nr 91?, 92, 93, 94?, 95?, 97, 98?, 103?, 104?) stanowi pozostałość osady późnej fazy kultury trzcinieckiej. Obiekt nr 99 jest przypuszczalnie starszy, może mieć związek z osadą ludności kultury mierzanowickiej. Inne mają chronologię niepewną lub nieokreśloną – nie zawierały materiałów zabytkowych (nr 96, 105) lub występujące w nich inwentarze nie dają obecnie wystarczających podstaw do datowania (nr 100, 101, 102).

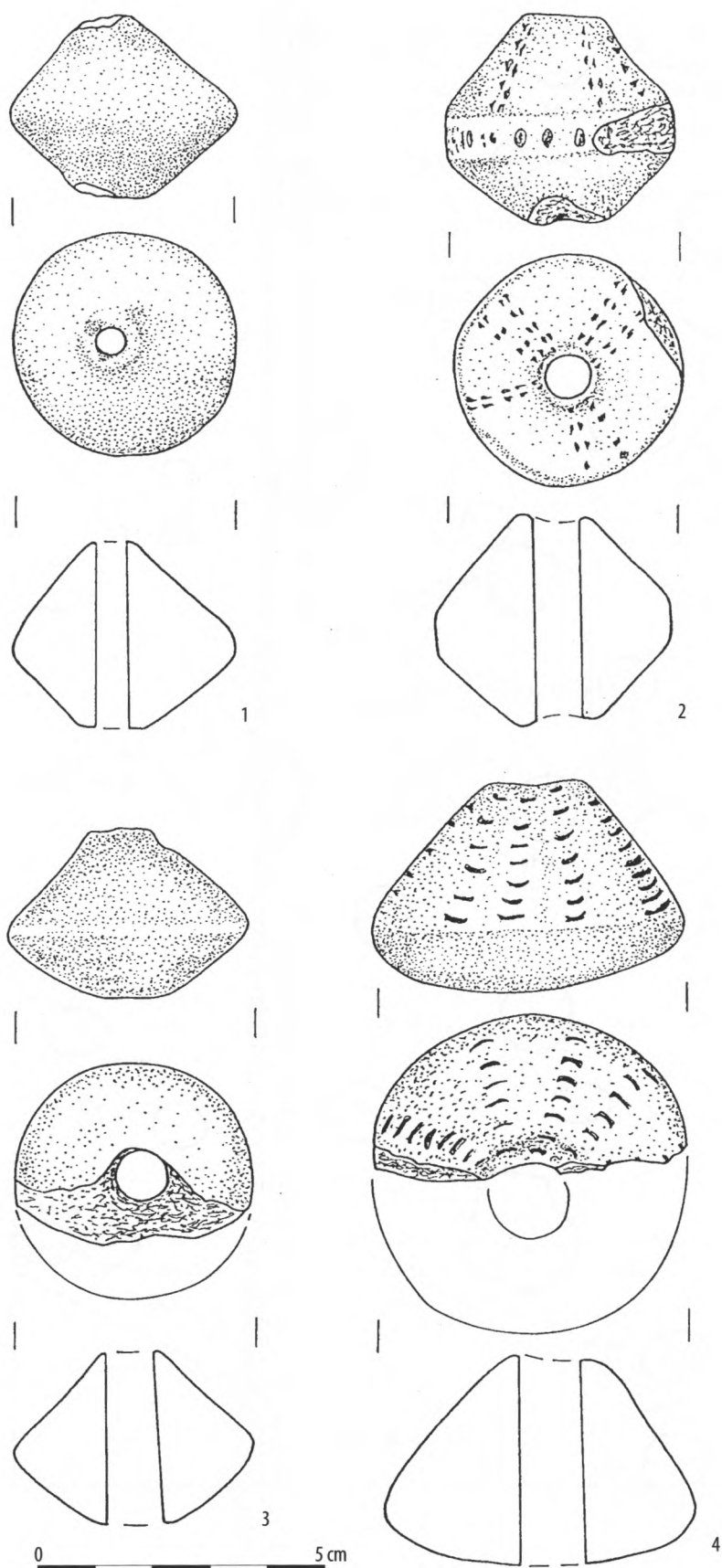
Większość obiektów, miała w rzucie poziomym kształt okrągły lub owalny i średnice w przedziale 120-160 cm. Trzy z nich, były to niewielkie skupiska polepy: dwa o średnicach 50-70 cm (nr 102, 105), trzeci – większy, owalny – o średnicy 70-90 cm (nr 91). Obiekt nr 91 okazał się trzecim na tym stanowisku i najbardziej zniszczonym piecem do wypału wapna

Ryc. 1. Podlódów, pow. Tomaszów Lubelski, stan. 2. Plan sytuacyjno-wysokościowy z zaznaczoną lokalizacją wykopów. Rys. J. Niedźwiedź, R. Galej.

Ryc. 2. Podlódów, pow. Tomaszów Lubelski, stan. 2. Lokalizacja obiektów w obrębie wykopów. Legenda: a - obiekty badane w 2002 r.; b - obiekty badane w latach 2003-2004. Rys. J. Niedźwiedź, R. Galej.

Ryc. 3. Podłódów, pow. Tomaszów Lubelski, stan. 2. Gliniane przęśliki: 1, 4 – obiekt nr 98; 2 – warstwa kulturowa (działka 21B); 3 – obiekt 95. Rys. T. Chmielewski, H. Taras, R. Galej.

(H. Taras 2003). Zachowały się tylko szczątki jego dna, w tym resztki wapiennej zawartości. Nie zaobserwowano – jak to było w poprzednich przypadkach – jamy przypieczonej. Najprawdopodobniej znajdowała się od strony północnej lub od strony wschodniej paleniska.

Tylko w nielicznych przypadkach można określić kształt jam w przekroju – lepiej zachowały się, pierwotnie głębokie, obiekty w profilu trapezowate (nr 74, 81) lub prostokątne, czasem z lekko nieckowatym dnem (nr 92?, 97, 98?, 99). Niektóre miały zapewne organiczną wyściółkę ścianek bocznych – co ujawniło się w postaci ciemniejszej barwy wypełniska na obwodzie obiektu (nr 97) – lub zabezpieczenie w postaci plecionki polepionej gliną (rumowisko polepy z odciskami konstrukcji plecionkowej w jamie nr 92).

Jeden, fragmentarycznie odsłonięty i niezbadany obiekt (nr 100) jest przypuszczalnie dość dużą, prostokątną jamą – zarysował się jego narożnik południowo-zachodni, wchodzący w narożnik działki 24D. Obiekt zabezpieczono do przyszłych badań.

Nie rozpoznano też pełnego zasięgu obiektu nr 104. Obserwowano tylko przebieg fragmentu boku NE-SW na długości około 8 m – wchodził w profile południowy i wschodni wykopu południowego. Rozległa powierzchnia jamy obserwowana była na przestrzeni dwóch działek (nr 20C, 23D), zaś miąższość zbadanego fragmentu przekracza przypuszczalnie 120 cm (postrzegany był od głębokości około 110-120 cm, jego strop był nieczytelny). Obiekt zbadano w niewielkim zakresie i zabezpieczono do kolejnego sezonu.

Wątpliwości budzi też obiekt nr 96. Obserwowano go na planie wykopu jako standardowej wielkości zaciemnienie, które dość szybko znikło – miąższość maksymalnie do kilkunastu cm (w przekroju był jednak nieczytelny). Wobec obserwowanego na stanowisku dużego zniszczenia jam neolitycznych nie można wykluczyć jego związku z tą właśnie fazą osadniczą. W jego wypełnisku nie stwierdzono jednak żadnych materiałów zabytkowych, brak zatem argumentów przemawiających za datowaniem. Nie można też wykluczyć, że było to naturalne zagłębienie terenu lub

nawet przypadkowy układ korytarzy pozostawionych przez zwierzęta.

Wśród źródeł ruchomych pozyskanych w latach 2003-2004 r, zwraca uwagę znacząca ilość glinianych przeszłików (ryc. 3) lub ich fragmentów (ob. 89, 95 i 98, 104 oraz z warstwy kulturowej), także stosunkowo liczne narzędzia kościane i ich fragmenty. Jedynie w obiektach nr 98 i 99 wystąpiła większa ilość ceramiki.

Ogółem w 2004 roku pozyskano: ponad 2500 fragmentów ceramiki, około 670 fragmentów kości zwierzęcych wraz z narzędziami kościanymi (około 20), przeszło 110 zabytków krzemienych i kamiennych, w tym narzędzia.

Wśród zebranych materiałów ceramicznych, zdecydowanie dominują związane z funkcjonowaniem osady ludności kultury trzcinieckiej (około 45% całości). Przeważają zabytki charakterystyczne dla fazy późnej, użytkowanej od około XV/XIV do XIII w. (H. Taras 2004, s. 210). Wystąpiła też ceramika charakterystyczna dla klasycznej fazy tej kultury jednak w ilościach znacząco mniejszych. W badanej od trzech sezonów wschodniej części stanowiska występuje jednak relatywnie dużo ceramiki neolitycznej (około 25% całości), więcej niż w części zachodniej.

Badaną w latach 2002-2004 wschodnią część stanowiska postrzegamy jako bardzo zniszczoną. Obserwowany tutaj zły stan zachowania obiektów jest efektem zaawansowanej erozji i procesów spływowych wskutek intensywnej gospodarki rolniczej. W tej części stanowiska nie wystąpiły dotąd obiekty grobowe, prawdopodobnie więc cmentarzyska ludności kultury lubelsko-wołyńskiej, kultury mierzanowickiej oraz w czasach rzymskich ograniczały się tylko do kulminację cypla lessowego (ta część stanowiska była badana w latach 1993-2000). We wschodnim rejonie stanowiska obserwujemy zaś koncentrację kilku faz osadnictwa neolitycznego, a także stąd pochodzi większość materiałów związanych z klasyczną fazą kultury trzcinieckiej, jak dotąd jednak wystąpiły one wyłącznie w warstwie kulturowej, co być może ma związek z przesuwaniem się osady ze wschodniej ku zachodniej części cypla.

LITERATURA

- Bagińska Jolanta, Taras Halina 2005 *Wyniki badań wykopaliskowych w Podłodowie, stan. 2, pow. Tomaszów Lubelski, w 2002 r.* Archeologia Polski Środkowowschodniej 7, s. 61-65.
- Taras Halina 2003 *Piece wapiennicze sprzed ponad 3000 lat.* Z Otchłani Wieków 58: 1-4, s. 48-51.
- 2004 *Stan badań osad kultury trzcinieckiej w południowo-wschodniej Lubelszczyźnie.* W: Przez pradzieje i wczesne średniowiecze. Księga jubileuszowa na siedemdziesiąte piąte urodziny docenta doktora Jana Gurby, red. J. Libera, A. Zakościelna. Lublin, s. 203-219.

JOLANTA BĄGIŃSKA, HALINA TARAS

**RESULTS OF ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS AT SITE 2 IN PODŁODÓW,
TOMASZÓW LUBELSKI DISTRICT IN 2003-2004**

SUMMARY

In 2003-2004 there were continued excavations in Podłodów and they concentrated in the eastern part of the site. Totally an area of about 200 sq. m was explored. There were 15 new objects (no 91-105) discovered and 12 of them were experienced completely whereas the rest only partially (Fig. 2). The field study of 5 features, unearthed already in 2002 (no 74, 81, 82A, 89, 89A) was finished.

More than a half of examined items (no 91?, 92, 93, 94?, 95?, 97, 98?, 103?, 104?) represents remains of a settlement from the late phase of the Trzciniec culture. Object no 99 is probably older and it seems to be associated with relics of a location of the people of the Mierzanowice culture. A chronology of the remainder is untrustworthy or quite undetermined – they didn't contain any sources (no 96 and 105) or occurring materials do not offer sufficient basis to dating (no 100, 101, 102).

Among artefacts received from objects and cultural layer, a presence of clay spindle-whorls or their fragments and relatively frequent appearances of bone tools, deserve closer attention. In a collection of gathered ceramic materials, items connected with an existing of the settlement of the Trzciniec culture, decidedly dominated (approximately 45% of totality). Specimens characterizing the late phase (from the turn of the 15th and the 14th till the 13th century B.C.) prevailed. There occurred also pottery specific for the classic phase of the unit but in meaningly smaller amount. On investigated, during three seasons, eastern part of the site, there was noticed also comparatively a large number of the Neolithic ceramics (ca. 25% of the maximum amount), what is more than one can collected in the western section of the site.

Mgr Jolanta Bągińska
Muzeum Regionalne im. Janusza Petera
Ul. Zamojska 2
22-600 Tomaszów Lubelski
muzeum3@go2.pl

Dr Halina Taras
Institut Archeologii UMCS
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin
koliber@klio.umcs.lublin.pl